

Нагорний О.С.

Студент ФСП

КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Солончук І.В., ст. викл., ФСП

КПІ ім. Ігоря Сікорського

Третейські суди в Україні: переваги й недоліки

З початком незалежності України та лібералізацією суспільних відносин постала потреба у створенні недержавного судочинства – системи третейських судів. Створення недержавного судочинства було зумовлено намаганнями вирішити спір без участі держави шляхом використання альтернативних засобів. Сам по собі третейський розгляд і став альтернативою.

Закон України «Про третейські суди» був прийнятий 11.05.2004. Під час його розробки законодавець керувався досягнення теорії та практики зарубіжних країн. Так, більшість норм були запозичені з відповідного закону Російської Федерації. Закон визначив третейський суд як недержавний незалежний орган, призначений для вирішення суперечок, що виникають з цивільних та господарських правовідносин, та утворюється фізичними та юридичними особами. [1, 3]

Нині виділяють 2 види третейських судів:

- постійні – ті, що працюють в рамках громадських організацій на постійній основі;
- тимчасові – які утворюються для вирішення конкретного спору. [2]

Громадяни можуть передати будь-який спір, за винятком тих категорій спорів, що визначені законом. Серед позитивних сторін третейського судочинства, на нашу думку, варто виділити наступні:

По-перше, можливість самостійно вирішити спір. Якщо в державних судах сторони здебільшого конфліктують, то третейський розгляд спрямований на врегулювання спору та подолання протиріччя. Вирішення справи у третейському суді є шляхом примирення сторін, спробою знайти раціональне зерно.

По-друге, сторони є вільними в обранні складу третейського суду. При цьому не обов'язково, щоб третейські судді мали фахові знання з права (однак закон встановлює застереження: мінімум один третейський суддя має бути фахівцем у галузі права).

По-третє, третейський розгляд справи за часом може бути менш тривалим, ніж розгляд у державних судах, оскільки немає суворих процедурних вимог, а третейські судді є менш завантаженими порівняно з державними професійними суддями, що сприяє швидшому владнанню протиріччя.

По-четверте, до третейського розгляду справи можуть залучатись різні категорії фахівців: у галузі системного менеджменту, аналітики фондової біржі, психологи тощо. Тобто ті категорії осіб, які б за стандартних умов не брали б участі у процесі.

По-п'яте, оскільки сторони є вільними у процедурі, третейський розгляд може бути більш економним варіантом порівняно з розглядом справи у державному суді, оскільки немає потреби у сплаті судового збору.

По-шосте, в рамках третейського розгляду справи можна забезпечити конфіденційність інформації, оскільки такий процес може не фіксуватися технічними засобами та бути закритим від сторонніх осіб. [2]

Таким чином, третейський суд є порівняно позитивним інструментом вирішення спору. Ми вважаємо, що найбільш позитивною рисою недержавного судочинства є вільне обрання сторонами процедури та складу третейського суду для розгляду справи та спрямованість на подолання протиріч. Бажання осіб вирішити спір у третейському судді вже свідчить про те, що вони не бажають виносити свої проблеми на загальне та бажають самостійно владнати суперечності.

Втім, третейське судочинство має й певні недоліки, до яких ми віднесемо наступні:

Першим важливим недоліком є відсутність преюдиційного акту. Прийняте третейським судом рішення спрямоване на добросовісних сторін, які виконуватимуть обов'язки. Однак якщо рішення суду обов'язкове на всій території України, то рішення третейського суду – виключно для учасників спору. Недобросовісні учасники можуть проігнорувати рішення такого суду, а інша сторона у такому випадку лише понесе збитки та згодом буде змушена звернутися до державного суду.

Другим недоліком є обмеженість категорій справ. Певні справи, зокрема й ті, що стосуються спорів, які виникають з шлюбних договорів, не можуть розглядатися третейським судом.

Однак незважаючи на недоліки, третейський суд, на наш погляд, має більше переваг, оскільки сприяє менш формалізованому та скорішому владнанню суперечки та вирішенню спору професійними фахівцями.

Ми вважаємо за необхідне розвивати галузь третейського судочинства, оскільки вона виступає перспективною формою досудового врегулювання спору. На нашу думку, особливо актуальним вирішення в рамках третейського судочинства було б у справах, що виникають із сімейних правовідносин та відносин, що виходять з цивільних правочинів, а також у сфері немайнових прав (авторські права тощо). Третейське судочинство більш ефективно впорається з функцією примирення сторін та пошуку компромісу, сприятиме розвантаженню судової гілки влади.

На жаль, нині третейський розгляд справ обмежений у застосуванні, що зумовлено, на нашу думку, поки що недостатнім рівнем правової культури й свідомості в громадян, а також недостатнім рівнем розвиненості галузі третейського судочинства. [3]

Також негативно позначається на розвитку досудового вирішення спорів обмеження щодо третейських судів (зокрема, щодо окремих категорій справ). Ми вважаємо за необхідне зробити досудовий розгляд справи обов'язковим в рамках цивільного провадження, що підвищить рівень поширення третейського розгляду справи. Такий підхід стимулюватиме учасників до мирного вирішення спору та владнання протиріч, а також до добросовісного виконання своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11.05.2004 [Електронний ресурс] / Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>

2. Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес 2015/ [Електронний ресурс] Режим доступу:

http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9642/1/Vasilyev_PCP_2015.pdf

3. Теоретичний аналіз сучасного стану та перспективи розвитку третейського суду в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://e-works.com.ua/work/7060_Teoretichnii_analiz_sychasnogo_stany_ta_perspektivi_rozvitky_tretei_skogo_sydy_v_Ykraini.html

